

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
КАФЕДРА КРИМІНОЛОГІЇ
ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА

ЗЛОЧИННІСТЬ ЯК СУСПІЛЬНА ПРОБЛЕМА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ В УКРАЇНІ

Матеріали Всеукраїнської студентської наукової конференції

(Харків, 4 листопада 2016 року)

У двох томах

За редакцією *А. П. Гетьмана, Б. М. Головкіна*

Том 2

Харків
«Право»
2016

УДК 343.988
ББК 67.9(4УКР)61
3-68

Редакційна колегія:

д-р юрид. наук, проф. Б. М. Головкін (голова);
канд. юрид. наук, доц. К. А. Автухов (відповідальний секретар);
канд. юрид. наук, доц. В. В. Пивоваров;
канд. юрид. наук, доц. М. В. Романов;
д-р юрид. наук, проф. О. Ю. Шостко;
канд. юрид. наук, асист. О. В. Новіков

Злочинність як суспільна проблема та шляхи її вирішення в Україні : матеріали Всеукр. студ. наук. конф., м. Харків, 4 листоп. 2016 р. : у 2 т. / за заг. ред. А. П. Гетьмана, Б. М. Головкіна. – Т. 2. – Х. : Право, 2016. – 194 с.

ISBN 978-966-937-086-0

ISBN 978-966-937-088-4 (т. 2)

ISBN 978-966-937-088-4 (т. 2)
ISBN 978-966-937-086-0

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2016
© Видавництво «Право», 2016

ми паперами, майном тощо), одержати чи зберегти певні майнові права, уникнути матеріальних витрат чи обов'язків (одержати спадщину, позбавитися боргу, звільнитися від платежу тощо) або досягти іншої матеріальної вигоди.

Як відомо, саме морально-психологічні риси найяскравіше розкривають внутрішні якості людини, а саме – її світогляд, цінності, ставлення до оточуючих та власної поведінки. За влучним висловом Б. М. Головкина, центральною віссю ціннісних орієнтирів корисливих насильницьких злочинців є матеріальне утвердження себе в потоці драми життєздійснення, значущості свого «Я» в суспільстві й соціальних групах, намагання заявити про себе в такий спосіб, а також прагнення домінувати й повелівати оточуючими, відбирати силою те, що по праву належить іншим [1, с. 153]. Рівень інтелектуального розвитку також посідає одне з визначних місць у сприйнятті соціальних та духовних цінностей. Зокрема, О. Ю. Оберемко встановила, що більшість засуджених (47,1%) негативно ставилися до навчання (періодично пропускали заняття та порушували дисципліну); 20,6% – спочатку навчалися, а потім припинили, мали проблеми з вчителями та навчанням, а 2,3% – взагалі не навчалися [3, с. 131]. На думку авторки, вольова регуляція у корисливих вбивць перебуває на низькому рівні – це особи, які характеризуються імпульсивністю, невірноваженістю та низьким рівнем самоконтролю [4, с. 190].

Підсумовуючи, зазначимо, що вивчення кримінологічних рис осіб, які вчиняють убивства з корисливих мотивів, має значення для розробки заходів запобігання, безпосереднього планування профілактичних заходів у межах території, об'єкта, галузі, а також усунення причин та умов, що сприяють постпенітенціарному рецидиву.

Список літератури

1. Головкин Б. М. Я-концепція особистості корисливого насильницького злочинця / Б. М. Головкин // Проблеми законності. – 2010. – Вип. 107. – С. 143–153.
2. Золотова О. І. Мотивація в механізмі вчинення вбивства з корисливих мотивів // Наук. вісн. Київ. нац. ун-ту внутр. справ. – 2008. – № 2. – С. 159–166.
3. Оберемко Ю. О. Основні кримінологічні риси осіб, що вчиняють умисні вбивства з корисливих мотивів / Ю. О. Оберемко // Форум права. – 2015. – № 2. – С. 126–132.
4. Оберемко Ю. Досвід дослідження ціннісно-нормативної сфери осіб, які вчиняють умисні вбивства з корисливих мотивів / Ю. Оберемко // Проблеми законності. – 2015. – № 130. – С. 180–190.

Науковий керівник – асист. О. О. Шуміло

О. Ю. Бочко,

*студент 20 групи 5 курсу Інституту прокуратури та кримінальної юстиції
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
м. Харків*

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЖЕРТВИ ВБИВСТВА

Одним із елементів предмета кримінологічної науки є особа потерпілого. Вона може відігравати різні ролі у механізмі вчинення злочину залежно від виду злочинного посягання, взаємозв'язків із злочинцем, поведінки до і під час вчинення злочину.

У діях злочинця спостерігається певна вибірковість, що часто вказує на наявний взаємозв'язок між жертвою та злочинцем. Більш того, існування дозлочинних зв'язків та їх характер можуть зумовлювати мету, мотив, місце, час, способи вчинення та приховування злочину, визначаючи їх специфіку. Під час розслідування вбивств першочергово досліджується віктимологічний аспект вчиненого злочину, а саме особу жертви, її становище у суспільстві, особисті та службові зв'язки, можливість існування дозлочинного знайомства з винним тощо.

Віктимологічна характеристика складає складну систему ознак, що включає соціально-демографічні відомості (стать, вік, місце проживання, навчання, роботи тощо), дані про спосіб життя, риси вдачі, звички і схильності, взаємозв'язки (особисті, дружні, службові, побутові, ворожі тощо).

Особливу роль відіграють ці ознаки в тих випадках, коли інформація про злочин обмежена. Такі обставини мають велике значення при розкритті вбивств, пов'язаних зі зникненням особи, вбивств з розчленовуванням трупа або з іншими випадками приховування злочину.

Слід звернути увагу на характер дозлочинних зв'язків між винним і потерпілим в різних видах вбивств. У одних випадках вони мають безпосередній вплив на вчинені злочини, це стосується, головним чином, конфліктних зіткнень осіб, що раніше знаходилися у дружніх, сімейних, службових відносинах, злочинів проти статевої свободи та недоторканості.

Серійні вбивства рідко характеризуються наявністю якихось взаємозв'язків до вчинення злочину. У цих випадках вибір жертви зазвичай є випадковим. Непередбачуваність обрання жертви у кожному окремому випадку ускладнює процес створення психологічного портрета. Це ж належить і до так званих «імпульсивних» вбивств, при яких злочин вчиняється раптово щодо незнайомої особи.

Віктимна поведінка особи безпосередньо може спровокувати злочинця на вчинення злочину. Спрямованість поведінкового акту обумовленого, з одного боку, якостями особи потерпілого, його характером і темпераментом, з другого – обстановкою, в якій може відбутися і відбувається злочинна подія, з третьою – раптовість ситуації, яка стимулює як поведінку потерпілого, так і поведінку злочинця [3].

У кримінології поняття віктимності визначається як підвищена здатність людини через ряд духовних і фізичних властивостей, а також соціальної ролі або статусу ставати при певних обставинах жертвою злочину [1].

Класифікація віктимності дозволяє розділити її на декілька груп: 1) сукупність соціально-психологічних властивостей особи, пов'язаних з особливостями її соціалізації (віктимогенна деформація особи); 2) «безособова» властивість, обумовлена виконанням певних професійних функцій (професійна віктимність); 3) біологічна властивість (вікова віктимність); 4) як наслідок патологічного стану особи (віктимність – «патологія» – психічне захворювання, фізичний недуг, сліпота, глухота й інші тяжкі соматичні розлади) [2].

Деякі види віктимної поведінки створюють всі передумови, що справляють провокуючий вплив, викликають негативну реакцію, зокрема і злочинну.

Різновидами такої віктимної поведінки є легковажна та провокуюча. Яскравим прикладом легковажної поведінки при вчиненні злочинів на сексуальному ґрунті є занадто відкритий одяг, легковажна поведінка, яку гвалтівники можуть розглядати як сигнал до активних дій. Слідчій практиці відомі численні випадки, коли навіть помилкове враження про сексуальну доступність створювало пряму загрозу для життя особи.

Підсумовуючи викладене, хотілося б зазначити, що питання вивчення особи потерпілого є не менш актуальним ніж вивчення особи злочинця, оскільки метою віктимологічної характеристики є як розкриття вчинення злочинів, так і розробка комплексу заходів запобігання вбивствам.

Список літератури

1. Ахмедшина Н. В. Кримінологическая виктимология: современное состояние и перспективы развития : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Н. В. Ахмедшина. – М. : б. и., 2010. – 22 с.
2. Кримінологічна віктимологія : навч. посіб. / Є. М. Моїсєєв, О. М. Джу́жа, В. В. Васи́левич ; за заг. ред. О. М. Джу́жи. – К. : Атіка, 2006. – 352 с.
3. Мальшев В. С. Карьера жертвы. Популярно о виктимологии / В. С. Мальшев. – Донецк : Юрпрес, 2002. – 400 с.

Науковий керівник – асист. К. Д. Кулик